

ŁÓDŹ OF

In lijstjes met minst geliefde Poolse steden duikt Łódź akelig vaak op. Vreemd en volledig onterecht, vindt reisjournalist Sebastiaan Bedaux. Tijdens een driedaagse citytrip raakt hij compleet in de ban van deze fascinerende industriestad.

Łódź groeide na de Tweede Wereldoorlog uit tot epicentrum van de Poolse film en kreeg als bijnaam HollyŁódź (spreek uit: hollywoodsch).

LOVE

tekst en fotografie
SEBASTIAAN BEDAUX

You love it or you hate it. En heel veel Polen *hate it*. Agata verrast me met haar eerlijkheid. We zijn net in een taxi gestapt en ik moet nog even wennen aan het feit dat de lokale toeristische dienst een afgevaardigde stuurt om mij persoonlijk welkom te heten op de luchthaven. Wilden ze misschien zeker weten dat ik me niet had bedacht? Waren ze bang dat ik inmiddels had uitgevogeld dat Łódź (spreek uit: *woedsch*) het lelijke eendje van Polen was en dat ik beter voor Krakau, Gdansk of Wrocław had geopteerd? Hoe dan ook: ik raak meteen geïntrigeerd.

Sovjetstijl

Twintig minuten later zwaait de taxideur open en sta ik in het midden van Ulica Piotrkowska, een van de langste shoppingstraten van Europa en volgens cynici de enige waardige attractie van Łódź. Ik check in bij Stare Kino Cinema Residence, een sfeervol hotel in filmthema (later meer daarover) en leg mijn koffer aan de boezem van Marilyn Monroe (ter verduidelijking: ik lig in de 'Some Like it Hot'-kamer). Even later loop ik mijn gids Piotr tegen het lijf, die erop gebrand lijkt om mij van de charmes van Łódź te overtuigen. Maar veel moeite hoeft hij niet te doen. Enkele ogenblikken na onze ontmoeting sta ik – duidelijk tegen zijn verwachtingen in – als een overenthousiaste fanboy twee gebouwen in Sovjetstijl te fotograferen. Piotr snapt er niks van. Heel wat Polen schamen zich voor al dat Sovjetbrutalisme en naoorlogse modernisme, maar het doet mijn architectuurminnende hartje sneller slaan. 'Wil je niet liever die andere kant zien? We hebben ook heel wat classicistische façades, een hoop art nouveau, eclectische architectuur en historische paleizen.' Nou, prima.

Atypische stad

Op mijn vraag waarom Łódź zo'n controversiële stad is, heeft Piotr een duidelijk antwoord. Terwijl hij vertelt, laat ik mijn blik over het opmerkelijk eclectische Gutenberg House met z'n stalen draken en over de fantastische straat

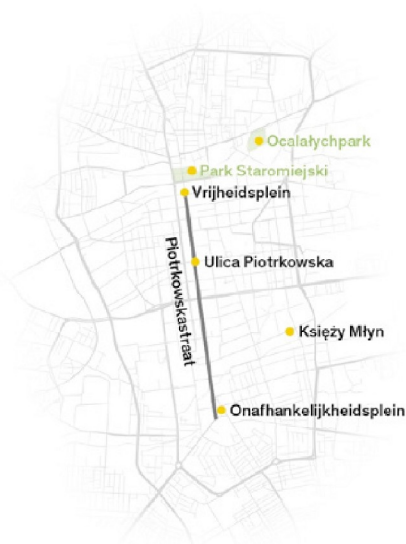

art op Piotrkowskastraat glijden. 'Łódź is zeer atypisch: het heeft geen kastelen en geen oude markt. Dat vinden veel Polen al verwarrend. Het epicentrum is deze enorm lange (4,2 kilometer) straat, die twee pleinen – het Vrijheidsplein en het Onafhankelijkheidsplein – verbindt. En dat heeft dus alles met ons verleden te maken. Łódź kan, in tegenstelling tot Krakau of Gdansk, niet bogen op een lange, rijke geschiedenis. De stad is groot geworden in de negentiende eeuw dankzij de textielindustrie die hier neerstreek. Ter verduidelijking: begin negentiende eeuw was Łódź een dorp met zeshonderd inwoners, honderd jaar later waren het er zeshonderdduizend. Plots stond de stad bekend als het Manchester van Polen.'

Instorten & opleven

Dat Łódź al lang geen dorp meer is, voel ik al gauw aan mijn vermoeide benen die pas wat rust krijgen in het vredige park Staromiejski. Mijn blik is op het noordoosten gericht, waar van 1940 tot 1944 het op een na grootste (en langst bestaande) Joodse getto van Polen lag. De Piotrkowskastraat heette toen nog Adolf Hitler Strasse. Meer dan tweehonderdduizend Joden werden er als vee afgevoerd naar concentratie- en vernietigingskampen. Maar Piotr wijst naar de andere kant, eerst naar het Muzeum Miasta Łodzi, ondergebracht in de voormalige residentie van Izrael Poznański (de Pools-Joodse textielmagnaat, de 'Katoenkoning' van Łódź) en dan naar de industriezone erachter, genaamd Manufaktura. 'In de jaren negentig van de vorige eeuw is de textielindustrie hier ingestort. Een gigantische ramp voor de stad. Veel inwoners zijn toen vertrokken. Łódź was destijds de op een na grootste stad van Polen, inmiddels zijn we ingehaald door Krakau en Wrocław. Maar dankzij de herbestemming van Manufaktura, de gigantische industriezone van wijlen Izrael Poznański, leeft Łódź nu weer op.' Piotr en ik banjeren langs de imposante pakhuizen van Manufaktura, die tegenwoordig een hoop trendy winkels, restaurants, cinema's, musea, gyms, bowlingbanen, klimmuren, theaters en andere vormen van volks amusement herbergen. Met bijbehorende drukte. De rode bakstenen »

1. Oude industriële locaties werden in Łódź omgetoerd tot hippe hotspots.
2. Het Gutenberghuis, gelegen aan de beroemde hoofdstraat Piotrkowska.
3. Ook architectonisch gezien is Łódź een goede combinatie van oud en nieuw.
4. In heel Łódź spot je prachtige streetart.

doen bovendien Manchesteriaans genoeg aan om de vergelijking te doorstaan. 'Hier zie je de kracht van Łódź: creativiteit heeft ons gered.'

Dodenstad

Dat Łódź tegenwoordig behoorlijk hip is, wordt in de verf gezet bij OFF Piotrkowska waar modeontwerpers, muziekclubeigenaars, kunstenaars en edgy restaurateurs zijn neergestreken. De voormalige katoenfabriek lijkt zo uit Berlijn te zijn weggegaan. Er wordt gedronken, gegeten en gefeest, ook door mij. De volgende ochtend is het gedaan met het hedonisme. Ik spring met een lichte kater in een Uber met bestemming Radegast Station, een gerenoveerd treinstation dat tijdens de Holocaust intensief gebruikt werd om honderdduizenden Joden uit het getto naar horrorplekken als Chelmno en Auschwitz te transporteren. Tegenwoordig is Radegast een Holocaust Memorial, met een originele locomotief, replica's van transportwagons en de 140 meter lange Tunnel van de Gedeporteerden. De plek dwingt stilte en sereniteit af, maar in mijn geval ook (onmiddellijke nuchterheid en) nieuwsgierigheid: waar zijn alle andere toeristen? Auschwitz heeft jaarlijks zo'n twee miljoen bezoekers. Ik heb Radegast voor mezelf. Kippenvel.

Niet veel later sta ik aan de toegangspoort van de nabijgelegen Nieuwe Joodse Begraafplaats, ooit de grootste Joodse begraafplaats van het land en een van de grootste ter wereld, met ergens tussen de 180.000 en 230.000 gemarkeerde graven. Ik volg een groepje Joodse

1. EC1 was ooit de eerste krachtcentrale van de stad; nu herbergt de site een planetarium, het Centrum voor Wetenschap en Technologie en het Nationaal Centrum voor Filmcultuur.
2. Het mausoleum van Izrael Poznański, de oorspronkelijke eigenaar van Manufaktura en het naburige paleis.
3. Muzeum Miasta Łodzi, ondergebracht in de voormalige residentie van Izrael Poznański.

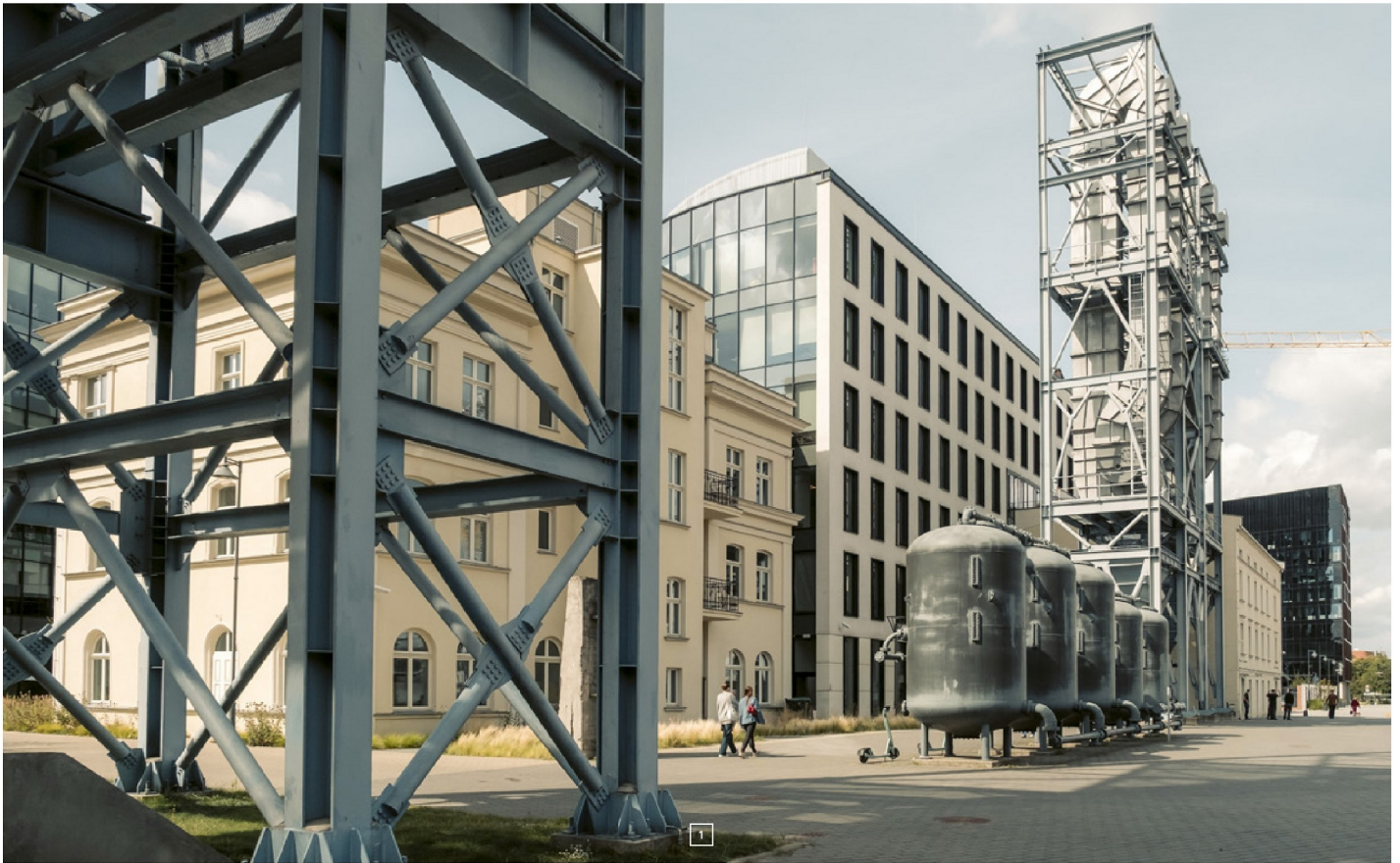
bezoekers naar wat je het pièce de résistance zou kunnen noemen: het mausoleum van Izrael Poznański (de eigenaar dus van Manufaktura en het naburige paleis). Tranen vloeien, diepe zuchten vullen de lucht, de stilte van de dodenstad is oorverdovend. Tot die ene klik van mijn camera.

HollyŁódź

Ik wandel verder door het voormalige getto, overigens niet het mooiste stukje Łódź, langs Ocalaychpark (het park van de overlevers), om vervolgens tram 1 te nemen en me vlak bij de culturele instelling EC1 te laten afzetten. Hier worden de inspanningen om het imago van grauwe industriestad van zich af te gooien, me nogmaals duidelijk. Waar vroeger fabrieksschoorstenen rookten en de lucht zwart schilderden, staan nu wetenschap, cultuur en creativiteit centraal. Het indrukwekkende complex was ooit de eerste elektrische krachtcentrale van de stad (ElektroCiepłownia nr 1, vandaar de naam EC1), nu vind je hier een planetarium, het Centrum voor Wetenschap en Technologie en het Nationaal Centrum voor Filmcultuur. Ik concentreer me op de laatste, want de filmgeschiedenis waart door Łódź en heeft bovendien een link met het hotel waar ik verblijf. Dat zit zo: na de Tweede Wereldoorlog, toen Warschau in puin lag, verhuisde de hele Poolse filmindustrie hierheen. De stad lag op relatief korte afstand en was grotendeels intact gebleven na de oorlog en dus geschikt als decor. Daardoor groeide het snel uit tot epicentrum van de Poolse filmindustrie en kreeg het de bijnaam HollyŁódź (spreek uit: *Hollywoodsch*). In 1948 kreeg Łódź een filmschool, de meest prestigieuze van het land, met later bekende alumni als Roman Polański en Andrzej Wajda. In deze categorie is er ook nog het Muzeum Kinematografii, verderop in de stad, dat ik een dag later nog bezoek.

Hipper dan hip

's Avonds heb ik gereserveerd bij Przy Kominie, een populair Pools restaurant in het hart van Monopolis, nog zo'n opmerkelijk cultureel complex, dit keer ondergebracht »

1. Het achthoekige Vrijheidsplein (Plac Wolności) aan het einde van de Piotrkowska.
2. Het industriële, herontwikkelde gebied Manufaktura.
3. Radegast Station, een gerenoveerd treinstation in het voormalige Joodse getto.

in een voormalige wodkafabriek. De trend in Łódź is me ondertussen wel duidelijk: men neme een vervallen industriële plek en tovere die om tot hippe hotspot. Ik laat me mijn *pierogi* en eendenborstfilet welgevallen en keer op tijd terug naar Marilyn Monroe. Want er valt in Łódź nog wel wat af te vinken. Księży Młyn bijvoorbeeld, een naam die – door mij uitgesproken of beter: mismeeesterd – een Uberchauffeur danig in de war kan brengen. De typische succesformule werd ook hier toegepast: dit wijkje was ooit een fabrieksstad met fabrieken, arbeiderswoningen, scholen, winkels, een ziekenhuis en villa's voor directeuren; tegenwoordig is het een openluchtmuseum voor liefhebbers van industriële architectuur. Księży Młyn is zo hip dat ik in de kleurrijke koffiebar Stacja Zero zelfs geen suiker voor in mijn koffie kan krijgen. Te ongezond. Ook mijn bijbehorende brownie smaakt naar hip karton.

Geloof het of niet, ook mijn laatste halte op deze toch verrassende citytrip is een voormalig industrieel complex dat herontwikkeld werd tot hotspot. Łódź bakt het bruin op vlak van herbestemmingen, al huisvest in The White Factory wel een best te pruimen museum over de textielgeschiedenis van de stad. Het Centraal Museum voor Textiel staat zelfs symbool voor de historische transformatie van Łódź. De komst van de textielfabriek in 1830 lag namelijk aan de basis van de ongebreidelde groei van de stad. En de rest is geschiedenis. Of toekomst. En heden. Ik weet het allemaal even niet meer, besef ik, terwijl ik nog een laatste keer over de Piotrkowskastraat kuier. Ondertussen laaf ik me aan klassieke kerken naast brute Sovjetwoontorens, aan ruwe, haast vervallen gebouwen naast parmantig gerestaureerde herenhuizen. Ik denk terug aan de woorden van Agata: *you love it or you hate it*. Ik ben er inmiddels wel uit. 🟡

Sebastiaan Bedaux is een Vlaamse reisjournalist die in Polen eerder al de steden Krakau, Gdansk, Sopot en Warschau bezocht.

PRAKTISCH

Stare Kino Cinema Residence

De reis

Ryanair vliegt rechtstreeks van Charleroi naar Łódź; reken op een vlucht van anderhalf uur. Een makkelijk alternatief is een vlucht naar Warschau met Wizz Air of Ryanair vanaf Eindhoven. Of met KLM vanaf Amsterdam en dan een uurtje met de trein.

Łódź is een compacte en goed bewandelbare stad, zeker op en rond de autoluwe Piotrkowskastraat. Voor langere afstanden beschikt de stad over een uitgebreid en goedkoop netwerk van trams en bussen, beheerd door MPK-Łódź. Hetzelfde ticket is geldig voor beide vervoersmiddelen. Handig hulpmiddel: de gratis Engelstalige app en website met routes en vertrektijden van jakdojade.pl. Er zijn ook veel betaalbare taxi's.

Beste reistijd

Van mei tot en met september zijn de temperaturen aangenaam (tussen 20 °C en 25 °C) en heb je de meeste zonuren. Wil je een festival meepikken? Tijdens het Festiwal Łódź Wielu Kultur viert de stad haar

Poolse, Duitse, Russische en Joodse erfenis.
lodzwielukultur.pl

Slapen

€ Stare Kino Cinema Residence

Ligt aan het verkeersvrije deel van de Piotrkowskastraat in een voormalig bioscoopgebouw. De sfeervolle kamers zitten vol filmnostalgie.
cinemahotel.pl

€€ Arche Hotel Tobacco Łódź

Eerst was het een wolspinnerij, na de Tweede Wereldoorlog werd het een sigarettenfabriek en nu is het een sfeervol boetiekhotel. Met postindustriële interieur, een restaurantbrasserie en een Finse sauna.
hoteltobaco.pl

€€€ PURO Łódź Centrum

Designhotel met tijdloze interieurs met werk van lokale kunstenaars. Er is een dakterras met bar en een eigen bioscoopzaaltje voor gasten en buurtbewoners.
purohotels.com

Meer informatie
lodz.travel